

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Албена Накова - член на научно жури съгласно Заповед № 975/

6.04.2021 г.

на дисертационния труд на Николай Николаев Ужаков „Влиянието на религията за формиране на ценностна система чрез медиите в България“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (медии и комуникации)“

Както следва от самото заглавие на дисертационния труд - „Влиянието на религията за формиране на ценностна система чрез медиите в България“, в центъра на вниманието на автора му са три важни обществени системи – религията както система от вярвания, ценности, практики и институции, които утвърждават определен мироглед, начин на живот и правила за практическо поведение; актуално функциониращата система от ценности на съвременното българско общество и медиите като система за трансляция на знания, норми, ценности, образци на поведение. И всичко това е поставено в съвременната рамка на дигитализация, определяща протичането на всички обществени процеси днес и поставяща споменатите три системи в една съвършено нова и различна ситуация, което води до промяна в значимостта и ролята на традиционни авторитети и начините за осъществяване на тяхното влияние, до появата на нови методи и начини за предаване и усвояване на знания, опит, ценности, образци на поведение. А това определя фундаменталната научна значимост на настоящия дисертационен труд, посветен на основополагащи за съществуването и развитието на обществото въпроси и същевременно неговата актуалност и иновативност, във връзка с поставянето и анализа на тези традиционни за науката и обществото проблеми в контекста на протичащите нови и актуални обществени процеси. В дисертацията,

стъпвайки върху емблематичния петмодулен модел на процеса на комуникация на Ласуел, авторът развива своя оригинална авторова постановка за това как църквата би могла да използва онлайн медиите като комуникационен канал, за да изгражда ценностната система на потребителите си. А това на свой ред определя и практическата значимост на разработката, доколкото акцентирайки върху новата ситуация, в която се осъществяват днес процесите на формиране на ценностната система на обществото, тя същевременно насочва вниманието и към необходимостта от нови практически решения във връзка с намирането на отговор на настъпващите промени. Новата задача, която се очертава във връзка с това пред християнската религия и църквата, е как да задържи своята аудитория в новата онлайн среда и същевременно как да достигне до нови публики и да разшири своето влияние. Дисертационният труд предлага решения в тази насока. Ето защо отчитам като безспорно достойнство на настоящата разработка нейната както научна, така и практическа иновативност, актуалност и полезност.

Предложеният за защита дисертационен труд се състои от: увод, три глави и заключение в общ обем от 183 страници, в т.ч. основен текст от 167 страници, списък на използваната литература и приложение. Като приложение е включено детайлно представяне на резултатите по всеки от въпросите от проведеното онлайн анкетно проучване, което допълнително обогатява дисертационния труд и го прави особено интересен и атрактивен, като същевременно предоставя възможност за подробно запознаване с емпиричната база на труда.

Като несъмнено достойнство на дисертацията отчитам наличието на балансирана структура, съчетаваща теоретична разработка с емпирични резултати от проведени авторови изследвания – онлайн анкетно проучване и дълбочинни интервюта. Във връзка с това като постижение на дисертационния труд следва да се подчертае и успешното съчетаване на теоретичен с емпиричен подход към предмета на изследване, което позволява обосноваване на изводите и заключенията. Като говорим за подходите, не може да не

отбележим и успешното съчетаване за целите на анализа в дисертацията на подходите на различни науки, както отбелязва и самият автор: журналистика, богословие, психология, аксиология, етика. Аз бих добавила към тях и социология, макар той да е пропуснал да го отбележи, но провеждането на емпирични изследвания (количествени и качествени) е точно в предмета на социологическата наука. От друга страна, осъщественият анализ в дисертацията представлява реализация на подходите на индукцията и дедукцията. Съчетаването на всички тези подходи в дисертационния труд обуславя доброто структуриране на съдържанието в съответствие с поставените цели и задачи и обосноваността на изводите и заключенията.

Структурата на дисертацията следва традиционния „канон“ за дисертационен труд - правят впечатление ясно формулираните и разграничени в увода обект, предмет, цел, задачи, хипотези на изследването, както и ясно посочените ограничения на анализа. Изложението е структурирано от съдържателна гледна точка в три глави, между които е налице логическа и теоретична последователност, приемственост и ясно очертани връзки, което е безспорно свидетелство за добро познаване от страна на автора на изследваната проблематика. Много позитивен елемент в структурата на дисертацията е наличието след всяка глава на специално изведен параграф с основните изводи от анализа в тази глава, което позволява по-ясна видимост и различимост на постигнатите резултати и приноси. Следва да се отбележи и богатството на използваната литература - използвани са 139 източника, от които 66 на кирилица, 17 на латиница и 56 интернет източника (на кирилица и латиница).

Първа глава тръгва от спецификите на комуникационния процес и очертава характеристиките на различните модели на комуникация, като изследва потенциала и възможностите на медиите да променят обществените нагласи. Във връзка с това основен принос на тази глава от дисертационния труд е изведената необходимост представителите на различните християнски деноминации да познават теорията на комуникационния

процес, която да прилагат при формулиране на своето послание, така че да достигат с него до максимален брой публики, изграждайки у тях ценности в противовес на разпространеното сред основните християнски деноминации себевъзприятие като samodostatъчна и капсулована система, която не се нуждае от науката, не се учи от нея и поради това не се възползва от постиженията на научния прогрес.

На основата на изведените специфики на комуникационния процес втора глава от дисертацията очертава основните стратегии за публично въздействие. Основните приноси на тази глава от дисертацията се свеждат до: извеждане на основните фази в развитието на една организация по критерия активност в комуникационния процес – пасивна, реактивна и проактивна фаза, включително дефиниране и на обратния процес; извеждане на списък на християнските печатни медии, предшественици на християнските онлайн медии; формулиране на авторска дефиниция за онлайн медия като медия, която предоставя съдържанието си онлайн и го формулира не линейно, а като хипертекст; извеждане на успешните формати на християнските онлайн медии за достигане до разнообразни публики като сайт, социални мрежи, социални медии, подкаст, видео, снимки, микроблогване; авторът въвежда и двустепенен модел за активиране на обратна връзка с потребителите на християнските онлайн медии, който включва разкриване на ползите от предоставената информация на първи етап и предоставяне на възможност на крайния потребител за генериране на съдържание на втори етап.

В третата глава от дисертацията на основата на анализ на резултатите от проведеното анкетно онлайн проучване и дълбочинни интервюта със създатели на християнски онлайн медии е направена категоризация на близост на публиките спрямо комуникатора, които се диференцират на: последователи, симпатизанти, наблюдатели и неутрални; разработена е нова оригинална класификация и систематизация на съдържанието в християнските онлайн медии; за първи път у нас е изведен обобщен списък на християнските онлайн медии с

представители на трите клона на християнството (православни, протестанти и католици) и е направено ново комплексно аранжиране на медийните канали.

Към всичко това бих добавила, че приемам и формулираните от Николай Ужаков приноси моменти в дисертационния труд. Смятам също така, че авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертацията.

Безспорните достойнства на дисертационния труд обаче не означават, че той не поражда и някои въпроси. Във връзка с това искам да изкажа едно свое предложение, което може да се възприеме по-скоро препоръка към бъдеща работа на автора. Проведеното анкетно проучване е организирано на принципа на отзовалите се, поради което то обхваща предимно хора силно ангажирани с християнската религия, което води до резултати от типа на: 43% от анкетираните посещават най-малко веднъж дневно християнски онлайн медии. Но тъй като целта на настоящото изследване е приоритизиране и регрупиране на ресурсите на християнските деноминации, така че да достигнат до нови публики и да разширят своето влияние в новата онлайн среда, важно е да се изследват нагласите на населението на ниво обществото като цяло, а не само при силно ангажираните с религията хора, за което би допринесло едно национално представително изследване. Това би позволило християнските онлайн медии така да структурират и подбират своето съдържание и да използват такива комуникационни канали за въздействие, а църквата да формулира и изгражда такива ценности, които в най-пълна степен съответстват на реалните нагласи на разнородните възрастови и социални групи в българското общество, което на свой ред би създало възможности за разширяване на обхвата на публиките на християнските онлайн медии и влиянието на християнските деноминации върху формирането на ценностната система на българските граждани днес.

Тези бележки обаче не променят общото ми позитивно впечатление и оценка на предложения труд. И за да завърша, ще кажа, че освен че е написал един безспорно заслужаващ висока оценка труд, Николай Ужаков демонстрира и задължителната за един

успешен докторант публикационна активност. Той е автор на общо 6 статии, от които 5 са подготвени по време на докторантурата, а 4 са по темата на дисертацията.

След всичко казано до тук, искам да изразя своето категорично убеждение, че предложеният дисертационен труд „Влиянието на религията за формиране на ценностна система чрез медиите в България“ с автор Николай Николаев Ужаков отговаря на всички изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (медии и комуникации)“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, научна специалност.

6.05.2021 г.

доц. д-р Албена Накова